

- правильного формування груп учнів;
- ретельно продуманої структури уроку з використанням інтерактивних технологій навчання;
- використання інтерактивних вправ на різноманітних етапах уроку (актуалізації опорних знань, мотивації навчально-пізнавальної діяльності, сприймання інформації, уточнення і розширення інформації, закріплення знань);
- на одному занятті доцільно використовувати обмежену кількість інтерактивних вправ (одну, максимум – дві), а не їх калейдоскоп;
- під час виконання інтерактивних вправ учням треба дати час подумати над завданням, щоб вони його сприйняли серйозно, а не механічно, або «граючись» виконали його;
- проведення глибокого обговорення за підсумками виконання інтерактивної вправи;
- продуманого інтер'єру класної кімнати.

Отже, інтерактивні методи – це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. З метою методичного забезпечення реалізації інтерактивних технологій навчання в шкільній практиці нами розроблені приклади інтерактивних вправ і конспекти уроків з курсу біології з їх використанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г. О. Сиротенко. – Х.: Основа, 2003. – 80 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Тернопіль: Навч. книга -Богдан, 1997. – 192с.

Паньків М.

Науковий керівник – доц. Барна Л. С.

МЕТОДИКА МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ БІОЛОГІЇ

Запорукою якісних і стійких знань учнів є свідоме сприйняття навчального матеріалу, яке є можливим лише за умови сформованості у них чіткого мотиву до навчання [1]. Формування мотивації в учнів до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної школи. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, необхідністю формування у школярів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції, здійснення виховання учнів [2].

Мотивація навчання - це найважливіший компонент кожного уроку. Вона виконує декілька функцій: збуджує поведінку дитини, спрямовує й організує урок, надає йому особливої значимості.

Метою статті є розробка методичних підходів щодо формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності школярів на уроках біології.

Мотивація учіння або навчальний мотив — система природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають до відвідування навчального закладу, виконання вимог учителів, включення у процес навчання, подолання труднощів, реалізації власних пізнавальних потреб.

З метою з'ясування стану реалізації досліджуваної проблеми у шкільній практиці нами був проведений констатувальний експеримент. Відповіді вчителів на запитання анкети показали, що всі вони використовують різноманітні прийоми мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів. 58 % анкетованих вчителів в своїй практичній діяльності з метою мотивації навчання використовують різноманітні ігрові прийоми, дискусії, 40% - цікаві приклади, факти. 67% респондентів дотримуються точки зору, що мотивація навчання ускладнена обмеженістю часу на уроці та недостатньою кількістю відповідної літератури.

Аналіз учнівських анкет показав, що лише 45% анкетованих учнів дали ствердну відповідь на питання «Чи подобається вам шкільний предмет біологія?» Переважна більшість анкетованих учнів (80%) зазначили, що біологія є надто важким шкільним предметом, який

складно зрозуміти, тому вони примушують себе його вивчати, зважаючи на вимоги вчителя і для того, щоб отримати хорошу оцінку. Лише 20% анкетованих учнів зазначили, що біологія їх дуже цікавить і вони хочуть опанувати її якнайкраще. 55% анкетованих учнів в своїх анкетах зазначили, що на уроках біології їм часто буває нецікаво. З цього можна зробити висновок, що вчителі не використовують мотиваційні технології. Однак майже всі вчителі під час анкетування стверджували, що включають мотиваційні прийоми у кожний урок. Тобто існує розбіжність між відповідями учнів і вчителів. Це може свідчити або про нещирість якоїсь категорії респондентів, або про те, що вчителі використовують неефективні мотиваційні технології, які не сприяють формуванню мотивації учнів до навчання.

На основі аналізу літературних джерел, власних спостережень за навчально-виховним процесом нами встановлено, що основними способами формування мотивації є:

- пояснення учням практичного значення знань;
- наведення цікавих прикладів;
- проведення на уроках міні-дискусій;
- використання технологій, що активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів, проведення навчальних ігор, турнірів;
- створення ситуацій успіху;
- повідомлення учням теоретичної значущості навчального матеріалу;
- розкриття далеких і близьких перспектив учнів у навчанні [3].

До важливих засобів формування в учнів мотивів та пізнавальних інтересів належать:

- чітка організація і логіка процесу навчання;
- авторитет учителя;
- стиль спілкування;
- залучення учнів до самостійного отримання знань [5].

Діяльність учнів обов'язково повинна мати психологічно повну структуру - розуміння її постановку учнями цілей і задач; виконання дій, прийомів, способів здійснення самоконтролю та самооцінки. Відповідно виділяють такі етапи формування мотивації:

- етап створення вихідної мотивації (спонукання до нової діяльності, підкреслення попередніх досягнень, підсилення акценту на майбутній роботі, здивування, зацікавленості);
- етап посилення та підкріплення виниклої мотивації (інтерес до кількох способів вирішення завдання, до форм співробітництва, різних видів діяльності, підтримка завдань різного рівня складності, залучення учнів до самоконтролю);
- етап завершення уроку (підкреслення позитивного особистого досвіду кожного учня, підкріплення ситуації успіху, диференційована оцінка праці, визначення труднощів і вибір шляхів їх подолання).

З метою експериментальної перевірки результатів дослідження проводився формувальний експеримент, у ході якого вивчався вплив розроблених методичних матеріалів (додаткова інформація, творчі та проблемні завдання, інтерактивні та ігрові технології навчання) на ставлення учнів до шкільного предмету біологія. Анкетування, проведене після серії уроків біології з використанням експериментальних методичних матеріалів показало, що кількість учнів, які у своїх анкетах дали ствердну відповідь на запитання «Чи подобається вам шкільний предмет біологія?» зросла на 11%.

Результати проведеного формувального експерименту та спостереження за навчально-виховним процесом під час його проведення дають підстави для визначення умов, що впливають на формування навчальної мотивації:

- зрозумілий, структурований, оптимальний за рівнем складності, пов'язаний із життям зміст навчального матеріалу;
- творчий спосіб розкриття навчального матеріалу;
- використання проблемного навчання;
- використання цікавої додаткової інформації;
- різноманітні види навчально-пізнавальної діяльності;
- оцінка навчальної діяльності (караюча, підтримуюча);
- стиль педагогічної діяльності вчителя;
- врахування індивідуальних особливостей особистості.

Між мотивацією і властивостями особистості існує взаємозв'язок: властивості особистості впливають на особливості мотивації, а останні, закріпившись, стають властивостями особистості. Мотиваційне значення можуть мати такі властивості особистості, як рівень домагань, прагнення до успіху або уникнення невдачі, схильність до спілкування з іншими людьми, до співпраці з ними або страх бути неприйнятним, знехтуваним, агресивність (схильність вирішувати конфлікти шляхом використання агресивних дій) [4].

Отже, мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально – виховного процесу. Вона не лише сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому, важливою умовою реалізації гуманістичної освітньої парадигми. Шкільний предмет біологія, об'єктом якого є жива природа, має широкі можливості для формування пізнавального інтересу учнів, який, в свою чергу є важливим чинником мотивації до процесу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапшук С. Мотиваційні дискусії. Для учнів основної школи: [біологія]/ С. Агапшук // Біологія. Шкільний світ. – 2014. - №110. – С.8.
2. Буданова Л. О. Мотивація - ключ до пізнання / Л. О. Буданова. –Х.: Основа, 2011. - 23 с.
3. Глагола І. А. Мотиваційна спрямованість уроків біології / І. А. Глагола,
4. С. С. Фесенко// Біологія. – Харків. – 2004. - №1(49). – С.5.
5. Дзюбо Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема / Л. В. Дзюбо, Л. І. Гриценко// Психолінгвістика. – 2009. – №4. – С. 33-34.
6. Токарева І. Мотивація навчальної діяльності: матеріали до уроку [біології] / І. Токарева// Біологія. Шкільний світ. – 2011. - №4-5. – С. 16-21.

Борчук М.

Науковий керівник – доц. Барна Л. С.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Суспільство не може повноцінно функціонувати без активності людини, його розвиток значною мірою залежить від піднесення активності людини в сфері освіти, навчання. Саме тому питання формування пізнавальної активності особистості є одним з найактуальніших в педагогічній науці та шкільній практиці.

Формування пізнавальної активності особистості тісно пов'язане з вихованням самостійності, ініціативи, сумлінності, сили волі та інших рис характеру людини. Активність як риса людини передбачає перетворення учня на суб'єкт діяльності і його керівництво своїм особистим розвитком з урахуванням загальнолюдських цінностей, вимог суспільства.

Одним із шляхів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів є використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі.

Метою статті є вивчення можливостей використання дидактичної гри на уроках біології.

Дидактична гра є одним з головних компонентів динаміки навчального процесу, активізації навчальної діяльності, розвитку самостійності і формуванням широких пізнавальних інтересів у школярів. Вона розвиває творчість, активність, самостійність, захопленість, бажання вчитися і належить одночасно до двох сфер людської діяльності – гри та навчання. Мета дидактичної гри - засвоєння не лише результатів наукового пізнання, системи знань, але й самого алгоритму процесу одержання цих результатів, формування пізнавальної самостійності учня і розвиток його творчих здібностей.

Вивченню питання використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі було присвячено ряд досліджень відомих педагогів: Я. А. Коменського, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, В. А. Сухомлинського. Дидактичні функції, структура і класифікація дидактичних ігор розглядається в роботах Ю. І. Мальваного, Г. К. Селевка, В. М. Булатова та ін. Загальні питання використання дидактичних ігор та деякі умови їхнього ефективного використання в процесі вивчення біології розкриваються у дослідженнях О. С. Огієнка, Г. Ф. Федорця, А. А. Кузнецової, С. В. Чуркової, Е. М. Мінскіна, Т. К. Александрової, Н. І. Лукашкової, Н. П. Анікієвої, тощо.